

УДК 070:342.727:316.485.26:004(477+470)
DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-3/35>

Синчак Б. А.

Київський університет культури

СВОБОДА СЛОВА ТА ЖУРНАЛІСТСЬКІ СТАНДАРТИ В КОНТЕКСТІ БЛОКУВАННЯ «ТЕЛЕКАНАЛІВ МЕДВЕДЧУКА»

У статті порівнюються аргументи про прийнятність чи неприйнятність нововведеного рішення РНБО щодо припинення ефірного мовлення українських телеканалів «112 Україна», «NewsOne» та «Zik». Питання розглядається з точки зору чинного законодавства та відповідності журналістським свободам і стандартам. Особлива увага звертається на журналістську етику, яка, на думку автора, заслуговує особливої уваги при розгляді цієї ситуації. Питання обмеження свободи слова у журналістській діяльності є гостросоціальним у цифровому столітті. Розгляд суперечностей під час виникнення резонансної ситуації із блокуванням телеканалів «112 Україна», «NewsOne» та «Zik» здійснюється крізь призму правових аспектів, що забезпечують та обмежують журналістську діяльність на законодавчому рівні. До переліку положень, що аналізуються під час дослідження питання, насамперед входять пункти Загальної декларації прав людини та Конституції України в контексті свободи слова. Крім того, правовий аспект діяльності телеканалів аналізується з порівнянням відповідності діяльності мовників чинному законодавству, зокрема профільному Закону України «Про телебачення і радіомовлення». Особлива увага звертається на положення, що визначають зловживання свободою діяльності та пункти Закону, що стосуються пролонгування ліцензії. На противагу зазначеним законодавчим критеріям висувуються елементи звіту Тимчасової слідчої комісії 2020 року про дотримання професійних норм після зміни власника телеканалів. Можливості впливу на ситуацію Ради національної безпеки та оборони України розглядаються крізь призму функцій, що зазначені у Законі України «Про національну безпеку». Етичний компонент питання заблокування діяльності телеканалів аналізується через узагальнену сукупність професійних стандартів, що закріплені у вітчизняних та зарубіжних кодексах журналістської етики.

Ключові слова: свобода слова, журналістські стандарти, журналістська етика, блокування «телеканалів Медведчука», українська медіавласність.

Постановка проблеми. Тематика обмеження свободи слова та впливу на вільну журналістську діяльність завжди буде актуальною для країн, чий конституційний лад у своїй основі носить демократичні принципи. В умовах сучасного постіндустріального суспільства зі стрибком у технологізації, новою реальністю з можливостями миттєвого поширення інформації будь-ким, хто має доступ до мережі Інтернет, відбулася революція у реалізації конституційного права на свободу слова та думки. Раніше аспект діяльності цього права мав більш локалізований характер, нині ж з набуттям ознак його масовості доцільним є актуальний перегляд становища питань, пов'язаних із роботою професійних поширювачів інформації. Розмаїття підходів до продукування інформації у мас-медіа зумовило появу різних стандартів, що відображаються у діяльності сучасних медіа. Законодавчо базові професійні стандарти для всіх однакові, але зі зміною форматів та платформ

виникають нові способи інтерпретацій вимог до професійної журналістської діяльності. Моніторинг контенту обов'язковою умовою передбачає його вдалу реалізацію. У цьому аспекті йдеться не про донесення інформації до споживача, а про закріплення необхідних наративів у суспільній свідомості. Під певним кутом мас-медіа завжди розглядалися як інструмент впливу для можновладців, тож українські реалії медіавласності поділяються на своєрідні сектори, де, окрім всього іншого, за редакційною політикою під різними акцентами систематично обстоюється та чи інша позиція. Однак коли висвітлювана позиція загрожує національній безпеці, перед дослідниками правового поля діяльності ЗМІ постають нові дилеми. У контексті цього розгляд питання та суперечностей «нововведеного рішення Ради національної безпеки та оборони (далі РНБО)» [1] про припинення ефірного мовлення телеканалів «112 Україна», NewsOne та Zik займає особливе

місце серед актуальних тем сьогодення завдяки своїй безпрецедентності, адже в Україні за останні два десятиліття подібних ситуацій не виникало.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питання свободи слова в Україні доцільно розділити на дві категорії: на тих, що досліджували його правовий юридичний аспект, та на тих, що пов'язували свої дослідження із роботою мас-медіа. Серед науковців, чії роботи підпадають під першу категорію, фігурують праці: Кушніренко О. Г., Павликівський В. І., Корнієнко М. В., Настечко К. О., Приступенко Т. О. та ін. Для цього блоку характерне позиціонування питань свободи слова у контексті конституційного ладу, забезпечення прав та свобод громадян, балансу між сучасними реаліями та чинним законодавством. У своїх дослідженнях автори переважно підкреслюють винятковість свободи слова для демократії та підіймають питання зв'язку органів державного управління із громадськістю у контексті реалізації цього права. Питання зв'язку свободи слова з мас-медіа досліджували: Приступенко Т. О., Бондар Ю. В., Погоріла Л. П., Бондар Ю. В., Головка І. В., Хименко К. О., та ін. У роботах цих авторів увага переважно акцентується на взаємо-зв'язку поняття свободи слова з роботою ЗМІ. У цьому аспекті у них виникають питання до проблематики функцій донесення правди до суспільства та їх важливості для актуальних реалій. Мета дослідження – порівняти аргументи про прийнятність чи неприйнятність рішення РНБО щодо припинення прямого мовлення телеканалів «112 Україна», «NewsOne» та «Zik» на підставі Міжнародного права, Конституції України та стандартів журналістської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи питання свободи слова, зокрема для ЗМІ, перш за все потрібно звернутися до базових докумен-

тів, що її гарантують. Свобода слова в Україні забезпечується Міжнародним правом та Конституцією. Свобода, обов'язки, та шляхи припинення діяльності телеканалу – Законом України «Про телебачення і радіомовлення» та Законом України «Про національну безпеку». Перші два документи регламентують вимоги, критерії, та права, що гарантуються людині за визначених конституційних умов. У таблиці 1 проілюстровані гарантії для фізичних осіб з обох означених джерел щодо забезпечення свободи слова.

У контексті заявленої проблематики, а саме зв'язку свободи слова з журналістською діяльністю, *Загальна декларація прав людини* наполягає на засадах забезпечення «свободи думки», «свободи переконань і на вільне їх виявлення», «свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами» [2]. У таблиці 1 виділені саме ті тези, що контекстуально граничать із журналістською діяльністю. Розглядаючи основоположні права та свободи людини, можна краще зрозуміти спектр дій журналістів, адже при демократичному суспільному устрої вони працюють для блага суспільства, виходячи зі сприяння забезпеченню перелічених прав. У цьому ж аспекті *Конституція України* (далі КУ) у розділі «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» гарантує суспільним індивідам «свободу думки і слова, вільне вираження своїх поглядів і переконань», «свободу світогляду та захист інтелектуальної власності», разом із тим ці права «не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених КУ», усе вище зазначене «не повинно суперечити цілям і принципам ООН» [3]. Тут ми спостерігаємо близький зв'язок прав та свобод з безпосередньою діяльністю журналіста. Фактично зазначеними положеннями і забезпечується право журналіста здійснювати

Таблиця 1

Положення Загальної декларації прав людини та Конституції України у контексті свободи слова [2; 3]

Загальна декларація прав людини
- «право на свободу думки, совісті »;
- «право на свободу переконань і на вільне їх виявлення ; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів» [2]
Конституція України
- « свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань »;
- « свободу світогляду і віросповідання »;
- «свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності »;
- «конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України ».
- «здійснення цих прав і свобод ні в якому разі не повинно суперечити цілям і принципам Організації Об'єднаних Націй » [3]

вільну професійну діяльність, працюючи в ім'я суспільного блага. Положення цих двох документів передбачають гарантії свободи слова у законодавчих рамках країни. Якщо ж діяльність суб'єкта є протиправною та порушує рамки взаємодії серед інших людей, свобода слова може бути обмежена на користь чинного законодавства. За згаданих обставин у дію вступають положення профільних законів. Одним із ключових, що регламентує роботу ЗМІ, є Закон України про телебачення і радіомовлення. У таблиці 2 зображено тези, що стосуються правового аспекту діяльності телеканалу, зокрема положення, що торкаються умов та випадків його діяльності.

Закон України Про телебачення і радіомовлення передбачає ряд компонентів, що забезпечують однакові базові стандарти професійної діяльності. Як бачимо, серед них існують визначені процедури щодо медіа, яке не дотримується вимог законодавства. Таким чином, «ліцензію телеканалу може бути анульовано в судовому порядку за поданням Національної ради». Це перший елемент, що привертає нашу увагу в контексті рішення РНБО щодо припинення прямогоэфірного мовлення телеканалів «112 Україна», «NewsOne» та «Zik». Однак судячи з усього, саме подання не вирішує проблему, адже його вплив дійсний лише після обвинувального рішення суду. Окрім «виявлення порушення», процедура передбачає, що за умови недотримання «вимог законодавства уповноважений орган вживає до порушника санкції» [4]. Таким органом може бути призначена судом інституція (у т.ч. й РНБО). Важливим елементом Закону є положення, що стосуються зловживання свободою діяльності. Саме про неї чомусь говорять в останню чергу згадуючи про свободу слова. Проте в епоху діджиталізації ЗМІ та помилкової ідентифікації будь-якої інформаційної діяльності,

що нагадує журналістику саме такою, елемент зловживання свободою слова часто може бути визначальним компонентом для визначення відповідності критеріям професійної діяльності. У Законі чітко виокремлюється підпункт, що позиціонує протиправною інформаційну діяльність, яка вдається до «закликів розв'язування агресивної війни або її пропаганди та/або розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті». У сучасних вітчизняних реаліях ці теми є окремо дискусійними з огляду на ситуацію, що розгорнулася на сході України раніше ідентифіковану як зону АТО. Отже, з огляду на проаналізовані положення присутня правова дилема, корінь якої лежить в обґрунтуванні причин позбавлення ліцензії та припинення діяльності телеканалів. З одного боку, для анулювання ліцензії потрібне судове рішення. З іншого, існують варіації запровадження санкцій, які вочевидь і вступили у дію з рішенням президента. Від тлумачення юристами підстав для введення в дію Постанови залежить її статус протиправної або ж такої, що відповідає чинному законодавству.

Наступним етапом дослідження є проблематика того, яку діяльність слід вважати журналістською, а яка, незважаючи на супровідні ознаки, їй не відповідає. У цьому аспекті ключовим є відповідність критеріям до здійснення професійної діяльності. Якщо вони не співпадають із загальноустановленими, інформаційний продукт не повинен вважатися журналістським. Торкаючись теми відповідності продукції «телеканалів, що пов'язують Медведчуком» [5] журналістським стандартам, слід зауважити характер висунутих звинувачень. Адже в Постанові Верховної Ради [6] 2018 року якою й скористалося РНБО [7] йдеться про «поширення інформаційної пропаганди», водночас припинення діяльності медіа-

Таблиця 2

Правовий аспект діяльності ТК у Законі України Про телебачення і радіомовлення [4]

Про правовий аспект діяльності
- «ліцензію провайдера програмної послуги може бути анульовано в судовому порядку за поданням Національної ради у зв'язку з систематичними порушеннями ним вимог цього Закону, законодавства України про захист суспільної моралі, законодавства України про авторські та суміжні права»;
- «у разі виявлення порушення телерадіоорганізацією або провайдером програмної послуги вимог законодавства уповноважений орган вживає до порушника санкції або надсилає до Національної ради подання відповідно до вимог закону» [4].
Про зловживання свободою діяльності
- «не допускається використання телерадіоорганізацій для: а) закликів до насильницької зміни конституційного ладу України; б) закликів до розв'язування агресивної війни або її пропаганди та/або розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті » [4].

холдингів зумовлюється «забезпеченням конституційних прав і свобод» з акцентом на «збирання, зберігання, використання та поширення інформації, захищеності людини, суспільства і держави від руйнівних інформаційно-психологічних впливів, захисту українського суспільства». Тобто не скасовуючи наявних конституційних свобод, а обороняючи їх «від агресивного впливу деструктивної пропаганди, протидії пропаганді війни». Окрім того, Постановою чітко визначається характер протиправної діяльності телеканалів, а саме «дискурсивних практик російської імперсько-шовіністичної пропаганди», де не на фрагментних засадах, а «на постійній основі фіксуються прояви пропаганди і поширення ідеології тероризму» [6]. Наведені тези явно не характеризують означену діяльність телеканалів як журналістську. Інформаційний контент, що носить таке цільове призначення, є нічим іншим, як пропагандою. Та сама «четверта колона», що активізує свою діяльність до настання силової загрози, працює за таким принципом. У всякому випадку саме так мусить виглядати діяльність телеканалів, що підпадає під опис Постанови. Якщо вона не підлягає під журналістські стандарти, логічним було б позбавлення ліцензії та перекваліфікування діяльності телеканалів.

Стосовно означення поняття дотичності телеканалів до тероризму, внаслідок чого й були накладені санкції РНБО, слід пригадати історію п'ятирічної давнини, що передувала цій Постанові. А саме встановленню причетності «компаній з орбіти Тараса Козака» до «махінацій із контрабандистською торгівлею вугіллям з окупованих територій Донбасу» [8], що тоді дістала класифікацію «фінансування тероризму». Отже, блокуючи активи Козака без необхідності зазіхання на свободу слова, дією санкцій припиняється діяльність медіахолдингів, які можливо фінансу-

валися незаконно отриманими коштами. Однак для позбавлення ліцензії у продукції телеканалів можуть бути окремі чи пов'язані із фінансовими махінаціями підстави, які слід шукати у напрямку «імперсько-шовіністичної пропаганди». Як бачимо, на таке одне з положень Закону й посилається Постанова. Зважаючи на «проросійський вектор» інформаційної політики телеканалів «112 Україна», «NewsOne» та «Zik», можемо відмітити, що формулювання «шовіністична пропаганда» включає в себе ряд перерахованих у пункті «б» Таблиці 2 причин, які вважаються зловживанням свободою слова.

Для функціональної здатності телеканалу, окрім разового отримання ліцензії, потрібно на постійній основі дотримуватися загальних вимог до журналістської діяльності. У таблиці 3 зображені пункти Закону, що характеризують необхідні критерії діяльності для продовження терміну дії ліцензії.

Серед перелічених у таблиці 3 обов'язків діяльності телеканалу особливу увагу привертають ті з них, що контекстуально граничать із суперечливою діяльністю заблокованих «112 Україна», «NewsOne» та «Zik». Серед загального переліку фігурують вимоги: «поширювати об'єктивну інформацію», «попереджати телеглядачів про те, що її програми є платними», «виконувати правила рекламної діяльності і спонсорства», «з повагою ставитися до національної гідності, національної своєрідності і культури всіх народів», не «порушувати презумпцію невинуватості», зробити публічною «інформацію про структуру власності за формою» [4]. Серед перерахованих положень існує інтеграція у журналістську діяльність таких постулатів, що суперечать означеним вимогам. Вочевидь, така ситуація стала можливою внаслідок зміни редакційної політики, що відбулася зі зміною їх власника [9].

Таблиця 3

Пункти Закону Про телебачення і радіомовлення, що стосуються пролонгування ліцензії [4]

Для підтримування функціонування ліцензії необхідно дотримуватися
- «законодавства України та вимог ліцензії»;
- «виконувати рішення Національної ради та судових органів»;
- «поширювати об'єктивну інформацію»;
- «попереджати телеглядачів про те, що її програми є платними»;
- «виконувати правила рекламної діяльності і спонсорства, встановлені законодавством»;
- «з повагою ставитися до національної гідності, національної своєрідності і культури всіх народів»;
- «не поширювати матеріали, які порушують презумпцію невинуватості підозрюваного, обвинуваченого або упереджують рішення суду»;
- «розмістити спростування поширеної інформації, визнаної недостовірною, наклепницькою тощо»;
- «розміщувати на своєму офіційному веб-сайті інформацію про структуру власності за формою, встановленою Національною радою» [4].

У продукції «телеканалів, що пов'язують з Медведчуком» суперечливими є питання балансу точок зору, презумпції невинності, «поваги до національної гідності і своєрідності» українського етносу, прозорості структури власності, та ін. Тож згідно із чинним законодавством за умови наявності відповідної доказової бази про «масові порушення журналістських стандартів, фейки та маніпуляції» [10] сукупність доказів може бути підставою для запровадження компетентними органами обмежувальних заходів. Звіт

з інформацією такого роду був опублікований на сайті Верховної ради України у 2020 р. (див. табл. 4).

Проілюстровані в таблиці 4 елементи звіту Тимчасової слідчої комісії (ТСК) від квітня 2020 року свідчать про наявність «проросійського вектору» інформаційної політики телеканалів «112 Україна», «NewsOne». Нагадаємо, що за матеріалами звіту «ЗІК» було придбано Козаком лише у червні 2019 року. Судячи з оприлюдненої інформації про порушення вимог законодавства

Таблиця 4

Елементи звіту ТСК про дотримання професійних норм після зміни власника телеканалів [11]

Назва телеканалу	
«NewsOne»	«112 Україна»
Інкриміновані правопорушення	
У листопаді 2016 року канал отримав попередження щодо порушення законів України, яке полягало у проведенні політичної агітації у міжвиборчий період, коли це було заборонено.	22 серпня 2015 року попередження всім п'яти телеканалам , що входять до складу телеканалу «112 Україна» за неусунення раніше виявлених порушень : відсутність фільмів і великого інформаційного мовлення, які не відповідають заявленій в ліцензії програмній сітці.
29 листопада 2017 року під час політичного шоу «Український формат», тодішній власник телеканалу «NewsOne» Мураєв, відстоював російські пропагандистські штамп про Майдан та назвав Революцію гідності «державним переворотом».	20 січня 2015 року моніторинг п'яти компаній, за підсумками якого раніше виявлені в серпні 2015 року порушення так і не були виправлені : цифрові ліцензії знову змінили формат мовлення з розважально-інформаційного з кінопоказом на суто інформаційний.
У 2019 році факти Національна рада з питань телебачення та радіомовлення виявила факти «розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті в ефірі каналу» .	Взимку 2015 року телеканал «112 Україна» отримав попередження за трансляцію ток-шоу «Шустер LIVE», на якій був присутній російський журналіст Максим Шевченко, який висловлював проросійські заяви .
У 2019 визнано порушення норм українського законодавства і відповідно до статті 72 Закону України ухвалено рішення застосувати до нього санкцію «стягнення штрафу» за мову ворожнечі.	26 березня 2015 року Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення винесла чергові 5 попереджень за порушення умов ліцензії .
У листопаді 2019 року використання в ефірі телеканалу фраз «партія війни», «партія миру», «братовбивча війна», «механізм розколу православ'я», «Росія захищає свої інтереси» та «світ не визнає Росію агресором».	26 березня 2015 року Національна рада прийняла рішення звернутися до суду з метою анулювання регіональних ліцензій. У вересні 2015 року рішення до суду з метою анулювання регіональних ліцензій. Причина – неусунення порушень вимог ліцензій.
2020 року Регулятор Тимчасова слідча комісія визнав у висловлюваннях, що були поширені 5 листопада 2019 року в ефірі цього мовника, наявність закликів до розв'язування агресивної війни або її пропаганди та/або розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті.	2018 року Незалежна медійна рада визнала звернення Нацради прийнятним (мова ворожнечі), а також те, що «112 Україна» уже не вперше підозрюється у недотриманні вимог законодавства. Встановлено 10 епізодів з порушеннями в ефірі (міркування гостя про фашистське правління в Україні, українських солдатів моральними каліками і вбивцями чужих матерів, виступ на захист терміна «русскій мір»).
Національна рада визнала порушення та оголосила попередження ТОВ «Новини 24 години»; застосувала до мовника санкцію «стягнення штрафу» за вчинення порушень.	2019 року Національна рада після застосування численних санкцій за невиконання законодавчих норм та умов ліцензій відмовила компаніям «Партнер ТВ», «Ариадна ТВ», «Новий Формат ТВ», «Лідер ТВ», «ТВ Вибір» у продовженні строку ліцензій .
Процес монополізації	
У червні 2019 року Козак Тарас Романович об'єднав телеканали «112 Україна», «NewsOne» та «ЗІК» в медіахолдинг «Новини».	
Генеральним продюсером холдингу став російський медіапродюсер Олексій Семенов, який перед цим отримав громадянство України і працював генпродюсером на «112 Україна» (2013–2014), «NewsOne» (2015–2017) і «Прямому» (2017–2019).	
У липні 2019 року було анонсовано пропагандистський телеміст «Треба поговорити», який намагались організувати телеканал «NewsOne» та російський канал «Росія-1».	

означеними телеканалами, проблеми з дотриманням журналістських стандартів розпочалися саме зі зміною власників, а отже, очевидно, узалежуються нововстановленою редакційною політикою видань [9]. У будь-якому випадку такого роду інформаційна діяльність за висновками Національної ради не є прийнятною у контексті дотримання вимог ліцензії. Вказані судові позови та неодноразові накладення санкцій у вигляді штрафів свідчать про наявність систематичних правопорушень з боку означених інформаційних мовників. Інкриміновані у Таблиці 4 правопорушення мають прямі ознаки зловживання свободою слова та недотримання ряду журналістських стандартів.

У контексті виявлення елементів антиукраїнської пропаганди у продукції телеканалів «112 Україна», «NewsOne» та об'єднання їх і «ЗІК» у медіахолдинг «Новини» під керівництвом «російського медіапродюсера Семенкова» слід розглянути ситуацію із накладенням санкцій від РНБО крізь призму окремих положень Закону України про Національну безпеку. У таблиці 5 відображенні елементи закону, що імовірно граничать із дискусійним рішенням.

Таблиця 5

Функції Закону України Про національну безпеку [12]

У контексті накладення санкцій на ТК закон передбачає
- «протидію розвідувально-підривній діяльності проти України»;
- «боротьбу з тероризмом» [12].

Закон України про національну безпеку надає спецслужбам функції «здійснювати неухильне дотримання прав, свобод людини і громадянина». Зокрема, передбачає опір «підривній діяльності проти України» та «боротьбу з тероризмом» [12]. Очевидно, що згідно з матеріалами внутрішніх розслідувань Українські спецслужби повинні оприлюднити певний обсяг доказів, на підставі яких набуло чинності рішення про припинення ефірного мовлення телеканалів. Однак з огляду на зазначені в Таблиці 4 правопорушення, підстави для судового рішення щодо позбавлення ліцензії за недотримання вимог законодавства однозначно присутні.

Окрему увагу у ситуації з блокуванням телеканалів, що пов'язують з Медведчуком, слід приділити питанню етики. Про неї чомусь ледь не в останню чергу говорять у медіапросторі розглядаючи цю ситуацію. Актуальність погляду під

кутом зору професійних етичних парадигм зумовлена специфікою журналістської діяльності, яка передбачає збалансовані стосунки між адресантом та адресатом в ім'я благополучного суспільного співіснування. Етика як наука про стосунки між людьми опікується підтриманням паритету між учасниками масово-комунікаційного процесу. Хоча кодекси журналістської етики у своєму арсеналі не мають вагомих юридичних обмежень, що набувають чинності унаслідок нехтування професійними стандартами, вони тісно переплітаються із Законами «Про свободу слова», «Про телебачення і радіомовлення» та Конституцією України. Крім того, положення кодексів є загально-визнаними журналістською спільнотою та мають у своїй основі об'єктивні моральні засади. Існує низка етичних документів, на які повинні спиратися професійні журналісти. У таблиці 6 зосереджений їхній узагальнений зміст.

Таблиця 6

Сукупність професійних стандартів у кодексах журналістської етики

Основоположне суспільне право
- громадськість має право знати правду;
Обов'язки журналіста перед суспільством
- бути чесним;
- бути безстороннім;
- усвідомлювати власну соціальну відповідальність за медіапродукт;
- поважати приватне життя людини;
- ставити на перше місце громадський інтерес, а не комерційний;
- бути толерантним;
- бути гуманним;
- не порушувати закон під час здійснення професійної діяльності;
- не перешкоджати слідству своєю професійною діяльністю;
- поважати колег;
- чітко відокремлювати аналітику від реклами;
- дотримуватися презумпції невинності;
- робити усе можливе для виправлення неправдивої інформації.

У сукупності кодекси журналістської етики закликають медійників до стандартів, що не суперечать, а оберігають права та свободи людей. Відштовхуючись від основоположного суспільного права знати правду, журналіст повинен: бути чесним, безстороннім, толерантним, гуманним, поважати колег, мати соціальну відповідальність за реалізацію власної діяльності, задовольняти громадський інтерес, а не комерційний, не порушувати закон, відокремлювати аналітику від

реклами, дотримуватися презумпції невинності та ін [13]. Порівнюючи інформацію з Таблиці 4 (матеріали звіту) та Таблиці 6, залишається поставити відкрите запитання до громадськості та журналістської спільноти – чи дотримувалися цих стандартів на «112 Україна», «NewsOne» та «Zik»? Закономірна відповідь свідчатиме про невідповідність діяльності телеканалів журналістським стандартам. З огляду на характер ідентифікованих правопорушень така медійна діяльність є не інформаційною, а пропагандистською.

Висновки. Узагальнення результатів дослідження питання про прийнятність чи неприйнятність рішення РНБО щодо припинення прямого мовлення телеканалів «112 Україна», «NewsOne» та «Zik» носять суперечливий характер. По-перше, анулювання ліцензії телеканалу згідно із чинним законодавством можливе

на підставі рішення суду. По-друге, протизаконна діяльність, ідентифікована як «фінансування тероризму» бенефіціарного власника телеканалів Т. Козака, може бути підставою для накладення санкцій на його активи, в тому числі й на медіахолдинг «Новини». По-третє, факти системних порушень телеканалами журналістських стандартів за оцінками Нацради у ряді випадків є підставою для позбавлення ліцензій інформаційних мовників. По-четверте, з огляду положень щодо свободи слова, які закріплені у Конституції України та Законі України «Про телебачення і радіомовлення» в процесі дослідження не було виявлено наступу на свободу слова та вільну журналістську діяльність означених телеканалів. Обмеження пропагандистської діяльності медіа несумісне з наступом на свободу слова.

Список літератури:

1. Указ Президента України № 43/2021. Президент України Володимир Зеленський Офіційне інтернет-представництво. 2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/432021-36441>.
2. Загальна декларація прав людини / Council of Europe (Рада Європи). URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version->
3. Конституція України / Верховна Рада України Офіційний вебпортал парламенту України від 01.01.20 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA%96-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Закон України Про телебачення та радіомовлення / Верховна Рада України Офіційний вебпортал парламенту України від 16.10.20 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12#Text>.
5. Тимчасова слідча комісія завершила розслідування щодо каналів Медведчука / ГО «Детектор медіа». 2020. URL: <https://detector.media/infospace/article/176391/2020-04-15-tymchasova-slidcha-komisiya-zavershyla-rozsliduvannya-shchodo-kanaliv-medvedchuka/>.
6. Постанова Верховної Ради України Про схвалення пропозицій щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) / Верховна Рада України Офіційний вебпортал парламенту України. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2589-19#Text>.
7. Зеленський заблокував канали Медведчука: РНБО наклала санкції. *Українська правда*. 2021. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2021/02/2/7282097/#comments>.
8. Нікітін М. Контрабанда вугілля з Донбасу оточенням Медведчука. Цій історії п'ять років. *Українська правда*. 2016. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2016/02/3/7097702/>.
9. Складська Г. Що відбувається на ZIK: звільнення, «чорні списки» та перемовини з АП. *Детектор медіа*. 2019. URL: <https://detector.media/community/article/168295/2019-06-20-shcho-vidbuvaetsya-na-zik-zvilnennya-chorni-spysky-ta-peremovyny-z-ap/>.
10. Коментар Рішення РНБО про санкції щодо «трьох телеканалів які називають себе українськими» Ткаченка О.В., Міністра культури і інформаційної політики України. 2021. URL: <https://t.me/otkachenkoKyiv/517>.
11. Проект Постанови про звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України для проведення розслідування відомостей щодо дотримання вимог законодавства під час зміни власників інформаційних телеканалів та забезпечення протидії інформаційному впливу Російської Федерації / Верховна рада України. 2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68627.
12. Закон України Про національну безпеку України / Верховна Рада України Офіційний вебпортал парламенту України від 24.10.20 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
13. Кодекс етики українського журналіста / Комісія з журналістської етики. URL: <http://www.cje.org.ua/ua/code>.

**Synchak B. A. FREEDOM OF SPEECH, JOURNALISTIC STANDARDS,
AND BLOCKING OF MEDVEDCHUK TV CHANNELS**

The article compares the arguments about the acceptability or inadmissibility of the newly introduced NSDC decision to terminate the broadcasting of the Ukrainian TV channels “112 Ukraine”, “NewsOne” and “Zik”. The issue is considered from the point of view of current legislation and compliance with journalistic freedoms and standards. Special attention is paid to journalistic ethics, which, according to the author, deserves special attention when considering this situation. The issue of restricting freedom of speech in journalistic activities is acutely social in the digital age. Consideration of disagreements in the event of a resonant situation with the blocking of TV channels “112 Ukraine”, “NewsOne” and “Zik” is carried out through the prism of legal aspects that provide and restrict journalistic activities at the legislative level. The list of provisions that are analyzed in the study of the issue primarily includes the items of the Universal Declaration of Human Rights and the Constitution of Ukraine in the context of freedom of speech. In addition, the legal aspect of the activities of TV channels is analyzed by comparing the compliance of the activities of broadcasters with the current legislation, in particular, the relevant Law of Ukraine On Television and Radio Broadcasting. Particular attention is paid to the provisions defining the abuse of freedom of activity and the clauses of the Law regarding the renewal of the license. In contrast to the specified legislative criteria, the elements of the report of the 2020 Interim Investigative Commission on the observance of professional standards after the change of the owner of the TV channels are put forward. The possibilities of influencing the situation of the National Security and Defense Council of Ukraine are considered through the prism of the functions specified in the Law of Ukraine On National Security. The ethical component of the issue of blocking the activities of TV channels is analyzed through a generalized set of points of professional standards enshrined in domestic and foreign codes of journalistic ethics.

Key words: *freedom of speech, journalistic standards, journalistic ethics, blocking of Medvedchuk’s TV channels, Ukrainian media property.*